

Piirteitä vanhempiemme myöhemmistä elämänvaiheista.

Ouluun muutettuamme vuonna 1867 asuivat vanhukset ostamassaan kulmatalossa Kajaaninkadun 9:nnessä, kunnes se tulipalossa v. 1880 paloi maan tasalle. Tämän johdosta muuttivat he samalla tontilla olevaan pienempään rakennukseen, jonka isämme myös omisti. Siinä oli ainoastaan neljä pientä asuinhuonetta ja kyökki. Siitä muutettiin Pohjolan Tupakkatehtaan taloon Isonkadun 10:nteen ja noin v. 1895 vuokrahuoneisiin Kajaaninkadun 15:nteen, jossa isän päivät päättyivät.

Isän kuoltua osti äiti nykyisen Uudenkadun varrelta pienen rappeutuneen talon, jonka laittoi uuteen, hyvään kuntoon. Siinä asuimme 9 vuotta. Vuotta ennen kuolemaansa äiti möi talon, jolloin muutimme asumaan vuokralle Tuomi-yhtiön taloon Kajaaninkadun varrelle. Siinä talossa äiti kuoli.

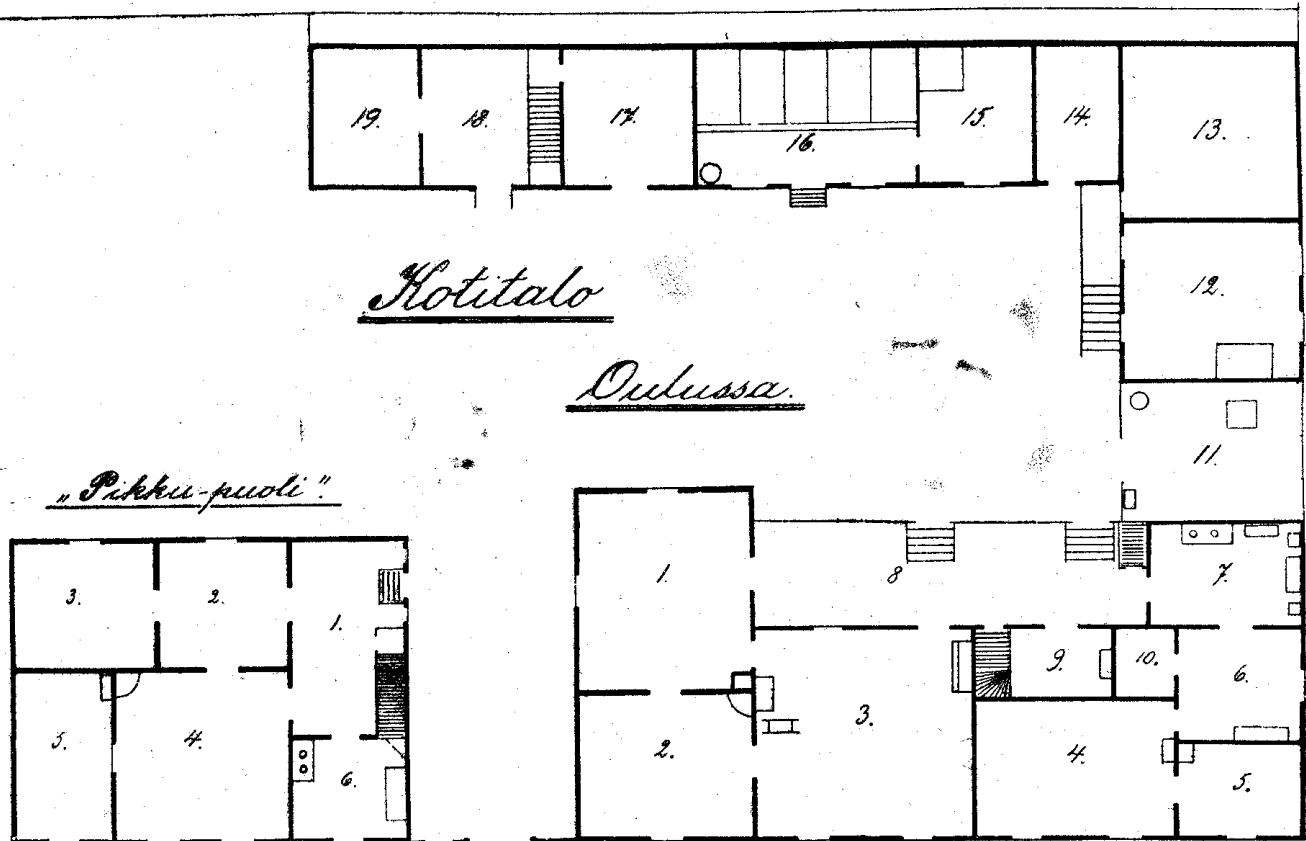
Kesät asuttiin vakituisesti Hietasaarella, Oulun edustalla olevalla merensaaressa, josta oli heti Ouluun muutettua vuokrattu kaupungilta huvilapalsta. Iloisin mielin me lapset vanhempiemme mukana riensimme sinne aina kesän tultua kaupunkilaiselämästä luonnon vapauteen. Isän rakennuttama yksinkertainen huvilarakennus, vanhimpia saaren huviloista, on yhä entisellään. Se sijaitsee Mustansalmen sillan korvassa. Nuorin sisaruksistamme tämän huvilan nyt omistaa.

Vuodesta 1894 lähtien, jolloin isämme korkean ikänsä takia otti eron virastaan ja luovutti virkatehtävänsä nuorempiin käsiin, eleli hän rauhallista, miltei yksitoikkoista elämää kodin seinäin sisällä. Kotona hän viihtyikin hyvin. Leikkillisesti hän arveli päiviensä ohjelman olevan vuoroin syödä, vuoroin levätä.

Kun isä ei enää jaksanut särkeä puita, joka oli ollut hänen lempitehtäviänsä kirjoitustöittensä väliaikoina, istuutui hän tavallisesti keinutuoliinsa lukemaan milloin Uutta Testamenttia tai jotain muuta hengellistä kirjaa, milloin taas sanomalehtiä. Kernaimmin luki hän ruotsinkielistä kirjallisuutta. Viime aikoina kävi muisti hataraksi, niin ettei hän voinut säilyttää mielessään, mitä oli lukenut. — Hauskaa vaihtelua tuottivat hänelle lasten, sukulaisten ja tuttavain vierailut. Harvoinkin hän itse halusi käydä missään. Kun joku meistä kotiväestä kävi kaupungilla

asioilla, oli tapana palattua tehdä seikkaperäinen selostus matkasta: missä oli käyty, ketä tavattu j. n. e. Äitimme nuorekkaine luonteineen oli tässä tehtävässä taitava. Hän osasi kertoa niin elävästi, että tuntui kuin olisi ollut hänen mukanaan matkalla. Jos äiti itse oli ollut kotona, oli hän kaupungilta kotiin palaavaa jo eteisessä vastolla kyselemässä kuulumisia. Tähän isämme ehätti väliin huomautamaan, ettei vielä alettaisi kertoa, ennenkuin siirrytään sisemmäs.

Isän elämän loppuvuosina alkoivat häneltä sielun ja ruumiin voimat riutua. Voi sanoa, että ne heikkenivät yhä enemmän. Savimaja läheni hajoamistilaansa. Selkäkivun johdosta joutui isä vuoteen omaksi. Jo ennen kulunut käsityskyky kävi yhä heikommaksi ja vei rakkaan vanhuksen houriotilaan. Hän eleli ajatuk-

Päärakennus: 1: isän työhuone, 2: makuukamari, 3: sali, 4: ruokasali, 5: tyttöjen kamari, 6: kyökkikamari, 7: kyökki, 8: „veranda“, josta portaat johtivat: a) vinttikamareihin ja b) porttikäytävän päällä olevaan porttikamariin, 9: „skafferi“, josta ovi ruokasaliin ja ikkuna verandaan, 10: „garderoobi“, 11: porttikäytävä, 12: pirtti, 13: ruokamakasiini, 14: halkoliiteri, 15: alakyökki, 16: navetta, 17: lantasuoja, 18: „vaunuliiteri“, 19: „liiteri“. — **„Pikku-puoli“:** 1: „tambuuri“, 2: ruoka-huone, 3: kamari, 4: sali, 5: kamari, 6: kyökki.

sisään miehuutensa aikoja. Tajunta palasi hetkeksi ainoastaan silloin, kun hänelle puhuttiin hengellisistä asioista. Näin kului viikko pari, jolla ajalla voimat kävivät niin vähiksi, että vanhus vietti elämänsä viimeiset vuorokaudet rauhallisessa unessa, kunnes hengitys harveni ja elämän lanka katkesi. Niin siirtyi hänen väsynyt henkensä, tajuntaan tulematta ja ilman kuolonkampailuja, iäiseen lepoon. Tämä tapahtui toukokuun 3 p:nä 1898.

Isän ruumis kätettiin ensin siihen Oulun vanhalla hautausmaalla olevaan hautaryhmään, johon hänen täällä vuonna 1867 kuollut äitinsä ja meidän kaksi sisarustamme, Henni ja Oskari, sekä Maiju-täti olivat aikaisemmin haudatut. Mutta kun äitimme myöhemmin huomasi, ettei siihen hänelle jäänytkään tilaa, lunasti hän perhehaudan paikan uudelta hautausmaalta, ja niin siirrettiin isämme puolentoista vuoden kuluttua eräänä syksyisenä iltapäivänä muutamien sukulaisten ja ystävien läsnäollessa uuteen leposijaansa.

Isän kuolema jätti luonnollisesti kotiimme huomattavan aukon. Äiti, kodin lämmittäjä ja sen keskipiste, oli kuitenkin vielä jälellä, ja niinpä vanha kotiimme yhä edelleenkin säilytti entisen leimansa. Ikäänsä nähden oli 70-vuotias rakas äitimme vielä silloin harvinaisen terve ja toimintakykyinen. Hän huolehti ei ainoastaan kodin, vaan muittenkin, omaistensa ja ystäviensä asioita, jotka olivat hänelle miltei yhtä tärkeät kuin omatkin. Tällä itsensä uhraavalla rakkautella äitimme elämässään toteutti Paavalin neuvoja: „Ei rakkaus omaansa etsi“ ja „Älköön kukaan omaa parastansa katsoko, vaan myös toisen parasta“.

Tällaiseen laupeudentyöhön ei äidiltämmekään tilaisuutta puuttunut. Monet olivat ne, jotka huolineen ja kiusauksineen kääntyivät hänen puoleensa lohdutusta, neuvoa ja aineellistakin apua saadakseen. Toisinaan äitimme nimittikin kotiamme „uupuneitten kestäkievariksi“. Useimmat näistä hänen läheisimmistä ystävis-tään olivat vähävaraisia, mutta „uskossa rikkaita“ naisia. Että äitimme ei suin-kaan arastellut lukeutua noiden maailman silmissä halpa-arvoisten tuttavaksi ja ystäväksi, todistaa eräskin keskustelu muutaman uskovaisen keskiluokan rouvan kanssa, joka muuttaessaan Ouluun asumaan ilmaisi äidille mielihyvänsä siitä, että täällä on uskovaisia säätyläisiäkin, joiden kanssa sopii seurustella. „Eräs minun parhaita ystäviäni on eräs irstaan ja monessa muussakin suhteessa rikollisen elämänsä vuoksi piiskattu ja kuritushuoneessa ollut, mutta sitten kääntynyt ja uutta elämää elävä nainen“, sai tämä arvostaan arka rouva vastaukseksi.

Poissaolevien lastensa kanssa oli äitimme jotenkin säännöllisessä kirjevaihdossa viime vuosiinsa saakka. Jos joku piti pitempää väliä kirjeen vastaamisessa, kävi äitimme levottomaksi. Tällöin saattoi hän jatkuvasti illoin postin jakamisen aikana asettua ikkunaan odottamaan, kääntyykö kirjeenkantaja meille. Niin lukuisa ja laajalle hajaantunut kuin lapsilauma olikin, seurasi äiti aina harrastuksella kaikkien lastensa elämän vaiheita.

Kyvykkäisyydestään huolimatta äiti otti sangen harvoin julkisesti osaa yleisiin rientoihin. Kun Lasten työkoti perustettiin tänne Ouluun, valittiin hänet sen johtokuntaan, johon hän sitten kuului useat vuodet. Myöskin Vanhainkodin perustavaan johtokuntaan äiti kuului ja valittiin sittemmin varsinaiseenkin, mutta tästä hän kieltäytyi, katsoen asialle edullisemmaksi, että hänen tilalleen tulee nuoremilla voimilla varustettu jäsen.

Erityistä tahdonlujutta osoitti äiti viedessään perille ajamansa asian. Millä innolla hän toimikaan esimerkiksi silloin, kun hän raittiutta ja rauhallisuutta harrastaen oli päättänyt saada pois erään olutmyymälän kotimme naapuritalosta! Ja siinä hän onnistuikin. Ympärillä asuvain talonomistajain yhteisestä pyynnöstä kapakka määrättiin siirrettäväksi muualle, mutta asian alkuunpanijana ja kaikkien puolesta puhujana äiti sai kuitenkin maksaa enimmän osan kuluista.

Isämme ja äitimme olivat jo Ylitorniolla joutuneet läheisiin kosketuksiin Tornion Lapissa 1840-luvun loppupuolella rovasti L. L. Laestadiuksen alkuunpanosta syntyneen voimakkaan hengellisen herätysliikkeen kanssa, mutta vasta Ouluun muuttettuaan v. 1867 vanhempamme varsinaisesti liittyivät tähän liikkeeseen. Laestadiolaisia uskovaisia oli täällä silloin vielä vain vähäinen joukko, johon kuului aluksi enimmäkseen köyhää työkansaa. Jo tämä seikka sekä se, että oppimattomat maallikot esiintyivät saarnaajina, oli omansa herättämään liikettä kohtaan epäluuloja ja halveksumista. Sitä nimitettiin siihen aikaan pilkallisesti „villioipiksi“, „villiuskoksi“, „hihhulilaisuudeksi“ y. m. ja julkisesti sanomalehtienkin palstoilla joutuivat nämä uskovaiset ankaran arvostelun ja moitteen, jopa ivan ja halpamaisen parjauksen esineeksi. Ei ollut silloisten laestadiolaisten joukossa monta, jotka olisivat voineet aineellisesti edistää liikkeen leviämistä. Syrjäkaupungilla oli pienoinen vuokrahuone, jossa hartauskokouksia pidettiin. Kun puhujia tuli muualta ja seurahuone kävi ahtaaksi, kokoonnuttiin vanhempaimme tilaviin huoneisiin.

Muistissa on erittäinkin eräs tällainen seuratilaisuus kotonamme. Huoneet olivat ahdinkoon asti väkeä täynnä. Niilo Rappi, lahjakas ja raamatullinen maallikkosaarnaaja, puhui. Saarnassa teroitettiin kääntymyksen ja parannuksen välttämättömyyttä. Isään näkyi puhe koskevan, sillä kyyneleet vierivät ehtimiseen hänen silmistään. „Olen kauan taistellut sisällistä ääntä vastaan, joka kehoittaa minua julkisesti liittymään uskovaisten joukkoon. Jumala on sanansa kautta tänään minua erityisesti puhutellut. Ei ole minulla mitään hyvää omalta puoleltani esiintuoda. Syntinen olen ja pyydän äänellistä todistusta synteini anteeksi saamisesta Jeesuksen nimen ja Hänen verensä kautta“. Tähän suuntaan tulkitsi isä sielunsa tilan ja pyyntönsä kohta, kun saarna oli päättynyt. Mielenliikutuksen ja ilon valtaamina nousivat lähinnä istuvat kättensä päällepanemisella lausumaan kukin erikseen isälle nuo tässä liikkeessä käytäntöön otetut ja päästöavaimen käyttämiseen kuuluvat sanat: „uskokaa synnit anteeksi Jeesuksen nimessä ja veressä!“ Sisar Maikki, joka oli silloin vielä nuori ja vasta kääntymykseen tullut, oli ensimmäisiä isää siunaamassa. Hetki oli lämmin ja juhlallinen. Helluntaihenki täytti sydämet. Tuntui kuin itse taivasten Herra ja Vapahtajamme sekä näkymättömät henget olisivat laskeutuneet alas siunaamaan tuota ihmissilmälle halpaa, mutta Jeesuksen ansion omistamisen takia kalliiksi arvattavaa joukkoa.

Usein majaili meillä uskovaisia vieraina. Niinpä tunnettu saarnaajavanhus

J. Raattamaa käydessään Oulussa v. 1879. Paljon kokoontui ympäristöltä kansaa kuulemaan tuota kuuluisaa puhujaa. Kodissamme majaili silloin 11 puhujaa. Kun ei ollut riittävän suurta kokoushuonetta seurain pitoa varten, hankki isämme asianomaisilta luvan saada käyttää Oulun maneesia tätä tarkoitusta varten. Maneesi oli siihen aikaan kaupungin irtaimiston säilytysluoneena. Nyt se laitettiin tilapäiseen kuntoon hartauskokousten pitämistä varten, ja senjälkeen on maneesia vakituisesti käytetty yleisenä kokous- ja huvittelupaikkana, mutta vain aniharvoin hengellisiä kokouksia varten. — Isän aloitteesta ostettiin joku aika myöhemmin eräs olutkapakkana ja tanssisalina käytetty talo, sijaitseva nykyisen Uudenkadun varrella, Oulun uskovaisten seurahuoneeksi.

Vanhuksilla oli määrätty, Jumalan sanaan perustuva kantansa uskonnon asioissa. Laestadiolaisessa liikkeessä he olivat saaneet herätyksensä ja hengellisen elämänsä ja siitä piiristä he myöskin löysivät lähimmät henkiystävänsä. Laestadiolaisten uskovaisten seuroissa kävivät vanhuksat ahkerasti ja me lapset mukana. Siihen me jo pienistä totuimme ja siten pysyimme erillään monista turhista ajanvietoista. Ani harvoin käytiin muissa hartausseuroissa, vaikeivät vanhempamme silti olleet ankarointa arvostelemaan toisin ajattelevia. Johtavana ajatuksena eri uskonnollisiin suuntiin suhtautumisessa äidillä oli: „pysy siinä, missä on hengen ja elämän saanut“ (erään laestadiolaissaarnaaja-vanhuksen sanat). Eivät vanhempamme silti voineet omaksua kaikkia liikkeessä ilmeneviä sekä sisällistä että ulkonaista elämää koskevia opinkäsityksiä.

Isän omasta, vuonna 1882 julaistusta kertomuksesta käy ilmi, että vanhempaimme hengellisessä elämässä oli kylmempiäkin aikoja. Siitä huolimatta oli heidän vakaumuksensa aina sama. — Kun äitimme ei enää vanhuuttaan jaksanut mennä mihinkään Jumalan sanaa kuulemaan, luki hän sitä itsekseen ja kanssamme kotona sitä ahkerammin. Tunnetun ruotsinmaalaisen saarnaajan ja hengellisen kirjailijan C. O. Roseniuksen kirjoituksista hän paljon piti. Usein hänellä oli joku luku tai lause jäänyt mieleen, ja sen hän tahtoi meille lapsille tai vieraille lukea ja siitä keskustella.

Viimeisenä syntymäpäivänään (v. 1907) äiti sai lähetyksen Helsingistä. Muutamia lastenlapsia olivat muistaneet häntä kukin pienellä lahjallaan. „Taitaa tämä olla viimeinen syntymäpäiväni, koska minua näin muistetaan“, lausui hän tyhjentäessään laatikkoa. Ja niin olikin. Muutamia viikkoja myöhempään äiti tuli äkkiä pahoinvoivaksi ja tunsu itsensä erittäin väsyneeksi. Niin tuli hän vuoteen omaksi ja lääkäri selitti hänellä olevan keuhkokatarrin. Tästä hän pian parani, mutta voimat eivät enää palanneetkaan, heikkenivät vain heikkenemistään, ja hän vaipui rauhalliseen uneen. Nukkumista jatkui muutamia vuorokausia, kunnes sydän herkesi sykkimästä ja henki pääsi ahtaista asuinsijoistaan vapaaksi ja saavutti, kuten uskomme, autuaitten iäisen onnen. Äiti jätti meidät 8 p:nä tammikuuta 1908.

Anna Hellman.